

Fråga

Mitt barns skola vill av besparingsskäl dra in delar av det särskilda stödet för mitt barn. Är det tillåtet att göra så?

Svar

Nej, en minskning av det särskilda stödet med hänvisning till dålig ekonomi inte är tillåtet. När en elev riskerar att inte nå de lägsta kunskapskraven eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation ska rektor ansvara för att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska rektorn besluta om ett åtgärdsprogram och eleven ska få stöd. Detta framgår av skollagens 3 kap. 8 § och 9 §. Vårdnadshavarna till en elev i en norrlandskommun överklagade sonens åtgärdsprogram till Skolväsendets överklagandenämnd. Det nya åtgärdsprogrammet innebar en minskning av stödet i form av tillgång till resurspedagog från tjugo timmar i veckan till femton timmar per vecka. Stödet hade fungerat bra och varken vårdnadshavare eller rektor ansåg att stödbehovet minskat i omfattning. Skälet till nedskärningen var helt enkelt att skolan behövde spara pengar. Skolväsendets överklagandenämnd gav vårdnadshavarna rätt. Att minska stödet på grund av minskade ekonomiska resurser är inte ett godtagbart argument. Nämnden upphävde åtgärdsprogrammet och återförvisade det till rektor för att besluta om ett nytt åtgärdsprogram i enlighet med de anvisningar som angetts i beslutet. Beslut 2011-11-29 dnr 2011:215 finns på www.overklagandenamnden.se/sv/Beslut-fran-overklagandenamnden/Grundskola1...

Fråga

Min son som går i grundskolan ska nu få betyg. Jag undrar nu om det finns någon särskild bestämmelse som just reglerar betygsättning för elever med funktionsnedsättning?

Svar

Den så kallade ”pys-paragrafen” innebär att en lärare i grundskolan i betygsättningen får bortse från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 6 eller 9 om det finns särskilda skäl för det. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Samma möjlighet finns när betyg ska sättas i grundsärskolan, men då får utvecklingsstörningen endast beaktas om det finns särskilda skäl till det. När betyg ska sättas i specialskolan får dövhet eller hörselskada inte alls tas i beaktande. (10 kap. 21 §, 11 kap. 23a §, 12 kap. 21 §). Även i gymnasieskolan och i gymnasiesärskolan finns möjlighet att bortse från enstaka delar av kunskapskraven, se skollagens 15 kap. 26 § samt 18 kap. 25 §.

Pys-paragrafen ska tillämpas både när terminsbetyg och slutbetyg ska sättas och syftet är skapa lika förutsättningar för elever som annars inte haft någon möjlighet att nå ett visst betyg. Den ska tillämpas mycket restriktivt och endast i situationer när elevens funktionsnedsättning eller andra personliga förhållanden utgjort ett direkt hinder för eleven att nå ett visst kunskapskrav. Det ska med andra ord vara omöjligt för eleven att nå kravet oavsett i vilka former och i vilken omfattning särskilt stöd ges och en skola kan inte kringgå sin skyldighet att ge eleven det särskilda stöd eleven behöver genom att använda paragrafen. Kan elevens svårigheter avhjälpas med särskilt stöd är den alltså inte tillämplig.

En förutsättning för att kunna använda bestämmelsen är att funktionsnedsättningen eller de personliga förhållandena inte är av tillfällig natur, vilket innebär ett krav på varaktighet. Tillståndet behöver troligtvis inte vara kroniskt, men det får inte heller vara snabbt

övergående. Det är tveksamt om bestämmelsen kan tillämpas om en elev är långvarigt sjuk. Pys-paragrafen ger inte heller möjlighet att bortse från större delar av kunskapskraven, utan ”enstaka” står normalt för ett eller möjligen ett mycket begränsat fåtal.

Fråga

I den nya skollagen mister man möjligheten att gå ett tionde år i grundsärskolan. Vad innebär det i förhållande till hur det var tidigare?

Svar

Regeringens motivering till att särskolans tionde år tagits bort är att samarbetet med grundskolan ska underlättas. Därför läser numera grundsärskolans elever nio årskurser och har samma totala undervisningstid som elever i grundskolan. Grundsärskolans timplaner har också anpassats.

Detta gör det möjligt för elever att i högre grad kunna läsa efter andra skolformers kursplaner, om eleven har större intresse eller mer kunskaper i något ämne. Elever från grundsärskolan kan läsa efter grundskolans kursplaner inom något eller några ämnen och träningsskolans elever kan på samma sätt använda grundsärskolans kursplaner.

För att inte försämra för den elev som efter det att skolplikten upphört inte nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås, har eleven rätt att gå ytterligare två år och under denna tid få minst 800 timmar till om eleven inte dessförinnan uppnått kunskapskraven. Tidigare hade elever i grundsärskolan alltså rätt till ett frivilligt tionde år, men nu har endast den som inte klarar målen rätt till dessa ytterligare 800 undervisningstimmar.

Fråga

Jag har hört att man kan överklaga ett åtgärdsprogram som man inte är nöjd med. Hur går man tillväga?

Svar

Sedan den 1 juli 2011 kan man överklaga ett åtgärdsprogram som man inte är nöjd med. Det är också möjligt att överklaga ett beslut om att inte upprätta ett åtgärdsprogram på grund av att skolan bedömt att eleven inte är i behov av särskilt stöd. Ett överklagande ska lämnas till den som har fattat beslutet inom tre veckor från den dag som du fick del av beslutet. En förutsättning för att kunna överklaga är just att det finns ett formellt beslut. Om det inte finns, måste du kräva det. I ett beslut om åtgärdsprogram, eller i en separat handling till ett sådant beslut, ska en överklagandehänvisning finnas som ger information om hur man överklagar. Det är sedan rektor som skickar in överklagandet, tillsammans med det beslutsunderlag som ligger till grund för åtgärdsprogrammet, till Skolväsendets överklagandenämnd som prövar överklagan.

Den som missar att överklaga inom tre veckor och som är missnöjd med ett åtgärdsprogram, kan be rektorn att det utformas ett nytt. Skolväsendets överklagandenämnd kan inte sätta ett annat beslut i det överklagade beslutets ställe, utan fastställer antingen beslutet eller upphäver det och återförvisar det till rektorn för ny handläggning. Däremot kan nämnden ge uttryck för en uppfattning att eleven borde ges stöd i en annan omfattning eller i en annan form. I förarbetena anges att en viktig del i nämndens prövning avser utredningens kvalitet, dvs. om rektor utrett eleven på det sätt som krävs samt även i övrigt har följt den handläggningsprocess som föreskrivs i skollagen. Finns det brister i utredningen eller i förfarandet ska beslutet upphävas.

I februari 2012 hade tjugosex överklaganden om åtgärdsprogram inkommit till nämnden och tjugotvå avgjorts. De brister som nämnden såg då var bland annat att elevhälsan inte alltid kopplats in, utan skolan hade nöjt sig med en pedagogisk bedömning trots att behovet av andra utredningar varit tydligt, att åtgärderna inte varit direkt kopplade till elevens stödbehov utan till klassåtgärder, att man inte relaterar till kunskapskraven och läroplanerna. Om det varit fråga om mindre brister i åtgärdsprogrammet, har nämnden inte hävt programmet men sagt att det är viktigt att påpekandena genomförs på en gång.

Fråga

Jag anser inte att min son har fått den undervisning som han har rätt till, och vill därför inte att han ska flyttas upp en årskurs som brukligt. Rektorn säger att eftersom han går i träningskolan får han inte gå om en årskurs. Stämmer det?

Svar

När det gäller uppflyttning är reglerna desamma oavsett om eleven går i grund- eller grundsärskola, och därmed också träningskolan som är en inriktning inom grundsärskolan.

Bestämmelserna om uppflyttning finns i skolförordningens (2011:185) kapitel 4. Enligt 5 § får rektorn besluta att en elev inte ska flyttas till närmast högre årskurs, om detta med hänsyn till elevens utveckling och personliga förhållanden i övrigt är lämpligast för eleven. Innan rektorn fattar beslut i en sådan fråga ska elevens vårdnadshavare få tillfälle att yttra sig. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut enligt första stycket. Av 6 § framgår att rektorn på begäran av en elevs vårdnadshavare får besluta att eleven får gå om en årskurs.

Detta innebär att det är rektor som fattar beslut om en elev ska flyttas upp eller inte. Det innebär också att det inte finns något förbud mot att en elev i träningskolan går om en årskurs. Om det ”med hänsyn till elevens utveckling och personliga förhållanden i övrigt är lämpligast för eleven” att inte flyttas upp en årskurs har alltså rektor möjlighet att besluta att låta din son gå om en årskurs. Det du kan göra är att bygga upp en argumentation kring detta, du bör också kräva en motivering till ett eventuellt avslag. Tyvärr regleras dessa bestämmelser (och gjorde även innan den nya skollagen trädde i kraft) i en förordning, vilket gör att förarbeten saknas. Närmare anvisningar om hur bestämmelserna ska tillämpas saknas därför.

Att kunskapskraven i kursplanerna för träningskolan endast anger vad eleven ska kunna i slutet av årskurs 9, och inte dessförinnan, innebär inte att en elev i träningskolan inte kan gå om en årskurs.

Intressant att känna till är att den elev i grundsärskolan som efter det att skolplikten upphört inte nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås, har rätt att slutföra den högsta årskursen. Eleven har rätt att gå ytterligare två år för att uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås och under denna tid få minst 800 timmar till om eleven inte dessförinnan uppnått kunskapskraven (se skollagens 7 kap. 15 §).